

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC VÀ VAI TRÒ CỦA HIỆU TRƯỞNG TRONG QUẢN LÝ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG

TS. NGUYỄN THÀNH VINH
Học viện Quản lý giáo dục

1. Sự cần thiết phải đổi mới phương pháp dạy học

Hiện nay, tư tưởng đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) được phát biểu dưới nhiều hình thức: "lấy người học làm trung tâm", "phát huy tính tích cực", "phương pháp giáo dục tích cực", "tích cực hoá hoạt động học tập", "hoạt động hoá người học", đồng thời nhiều lí thuyết dạy học được giới thiệu. Quan niệm và cách trình bày, lí giải của các tác giả không hoàn toàn thống nhất với nhau, điều đó gây khó khăn cho việc tiếp nhận và vận dụng PPDH mới hiện đại. Cho đến thời điểm này, khi nói tới đổi mới PPDH học, đa số các nhà nghiên cứu, giáo viên (GV) đều thống nhất:

Đổi mới PPDH được hiểu là thường xuyên đưa ra các PPDH mới vào nhà trường trên cơ sở phát huy mặt tích cực của các PPDH truyền thống để nâng cao chất lượng dạy học.

Có thể khái quát việc đổi mới PPDH nhằm những mục đích cơ bản sau:

- Phát huy tính chủ động sáng tạo; đáp ứng nhu cầu đào tạo của người học;
- Rèn luyện thái độ giải quyết vấn đề cho người học;
- Kích thích sự tham gia tích cực giữa dạy và học;
- Tạo ý tưởng và khám phá các cách giải quyết mới;
- Vận dụng khả năng và kinh nghiệm của các thành viên khác;
- Phù hợp với đặc điểm tâm lí của người học.

Xuất phát từ những vấn đề đó, tại Hội thảo "Chi đạo, quản lí hoạt động đổi mới PPDH ở các trường phổ thông" tổ chức tại thành phố Vinh - Nghệ An, ngày 03/01/2009, Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD và ĐT) đã có những định hướng chỉ đạo đổi mới PPDH hướng tới dạy học tích cực ở trường phổ thông như sau: Phải tạo động lực đổi mới PPDH cho GV, hoạt động đổi mới PPDH chỉ có thể thành công khi GV có động lực hành động và chuyển hóa được ý chí thành tình cảm và tinh thần trách nhiệm đối với học sinh (HS), đối với nghề dạy học. Về chỉ đạo, cần

thực hiện tốt một số công tác sau đây:

1. Phải có sự hướng dẫn của các cấp quản lí giáo dục về phương hướng và những việc cần làm để đổi mới PPDH. Hướng dẫn về đổi mới PPDH phải thông suốt từ các cơ quan thuộc Bộ GD và ĐT đến các Sở, Phòng GD và ĐT, cán bộ quản lí các trường học và từng GV, không để giáo viên phải "đơn độc" trong việc đổi mới PPDH;

2. Hoạt động đổi mới PPDH của giáo viên phải có sự hỗ trợ thường xuyên của đồng nghiệp thông qua dự giờ thăm lớp và cùng rút kinh nghiệm;

3. Trong quá trình chỉ đạo đổi mới PPDH, cần nghiên cứu để tổ chức hợp lí việc lấy ý kiến của HS về PPDH của thầy, cô giáo với tinh thần xây dựng;

4. Quá trình thực hiện đổi mới PPDH phải là quá trình hoạt động tự giác của bản thân giáo viên và là phù hợp yêu cầu của cơ quan quản lí giáo dục;

5. Cần tổ chức phong trào thi đua và có chính sách khen thưởng nhằm động viên kịp thời các đơn vị, cá nhân tích cực và đạt hiệu quả trong hoạt động đổi mới PPDH ở các trường, tổ chức nhân rộng các điển hình tập thể, cá nhân tiên tiến trong phong trào đổi mới PPDH.

2. Tình hình đổi mới PPDH của giáo viên các trường phổ thông hiện nay

Việc đổi mới chương trình và sách giáo khoa phổ thông cho đến nay đã hoàn thành, quá trình thay đổi đó luôn có sự đòi hỏi và chỉ đạo về đổi mới PPDH theo hướng dạy học tích cực phù hợp với chương trình và sách giáo khoa mới. Song trong thực tế thì việc đổi mới phương pháp vẫn còn diễn ra chậm và gặp không ít khó khăn. Từ thực tế đó chúng ta thấy:

- Nhận thức về việc đổi mới phương pháp của GV và cán bộ quản lí còn chậm so với việc đổi mới chương trình và sách giáo khoa;

- Đa số GV chưa hiểu sâu sắc về PPDH phát huy tính tích cực cũng như các PPDH cụ thể hiệu quả để triển khai đổi mới phương pháp trong quá trình tổ chức dạy học;

- Giáo viên ngại đổi mới vì vẫn mang thói quen

Bảng 1: Mức độ hiểu biết và kĩ năng sử dụng PPDH của GV

STT	PPDH	Mức độ hiểu biết(%)		Kĩ năng sử dụng(%)	
		Hiểu	Rất hiểu	Thành thạo	Rất thành thạo
1	Thuyết trình	18.7	73.5	25.7	71.3
2	Tình huống	23.5	42.9	33.6	35.5
3	Vấn đáp	21.3	47.4	22.6	48.3
4	Thảo luận nhóm	58	16.5	37.5	20
5	Trực quan (sử dụng TBDH hiện đại)	23.6	18.4	20.5	15.5

Bảng 2: Những khó khăn của GV khi thực hiện đổi mới PPDH

STT	Khó khăn	Ý kiến (%)
1	Kĩ năng xây dựng kế hoạch bài học	87,1
2	CSVC - TBDH thiếu, không đồng bộ	71
3	Kĩ năng sử dụng PPDH tích cực	68,7
4	Số HS/lớp đông	79,7
5	Tài liệu phục vụ dạy học	52,5
6	Kĩ năng sử dụng TBDH	53,6
7	Thời gian xây dựng kế hoạch bài học(giáo ôn)	32,4
8	Ứng dụng công nghệ thông tin	83,7

(Nguồn: Dự án WOB- Học viện Quản lí giáo dục 2009- 2010)

dạy học theo phương pháp truyền thống, hơn nữa việc đổi mới phương pháp đòi hỏi giáo viên phải soạn bài công phu hơn, phải sử dụng thiết bị và đồ dùng dạy học kèm theo, do vậy họ càng ngại hơn;

- Thiết bị và đồ dùng dạy học thiếu, không đồng bộ cũng ảnh hưởng rất lớn đến việc đổi mới phương pháp;

- Hiệu trưởng nhà trường chưa thật sự quyết liệt và triệt để trong việc triển khai dạy - học tích cực trong quá trình tổ chức dạy học của GV;

- Việc chỉ đạo và kiểm tra của Bộ, Sở cũng như Phòng Giáo dục còn hạn chế và thiếu quyết liệt, do vậy việc đổi mới PPDH phát huy tính tích cực vẫn diễn ra chậm và chưa thật hiệu quả.

3. Vai trò của hiệu trưởng trong quản lí đổi mới PPDH ở trường trung học cơ sở

Như vậy, phong trào đổi mới PPDH của các trường phổ thông hiện nay vẫn chưa đều khắp ở mọi môn học, lớp học và GV. Nó chỉ mới dừng lại ở bề nổi của hình thức mà chưa đi sâu vào chất lượng và chưa được thường xuyên, liên tục. Nó chưa trở thành nhu cầu tự nhiên của mỗi GV. Nguyên nhân một phần là do cách thức quản lí của hiệu trưởng. Hiện nay, hiệu trưởng các trường phần lớn chỉ dừng lại ở chủ trương, mà chưa có những biện pháp cụ thể để tác động, liên kết giữa GV và HS. Do đó, chúng tôi thấy trong đổi mới PPDH cần quan tâm tới vấn đề quản lí PPDH của hiệu trưởng.

Ngoài việc vận dụng các bước của quản lý sự thay đổi để triển khai đổi mới PPDH trong trường THCS như đã nêu, mỗi hiệu trưởng cần xác định đúng vai trò của mình và áp dụng các biện pháp phù hợp để thực hiện có hiệu quả chủ trương đổi mới PPDH hiện nay. Muốn quản lý tốt việc đổi mới PPDH, hiệu trưởng phải nắm được những kiến thức và nghiệp vụ sư phạm, nghĩa là nắm được nội dung đổi mới. Do vậy, hiệu trưởng nhà trường phải thực hiện việc định hướng tư tưởng cho GV trong qua trình đổi mới PPDH ở nhà trường, đó là:

- Nâng cao năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề trong quá trình tổ chức dạy học trên lớp cho GV;
- Tạo điều kiện và động viên GV phát triển khả năng tự học cho HS nhằm hình thành tư duy tích cực, độc lập sáng tạo trong đổi mới PPDH, GV giúp HS chuyển từ thói quen học tập thụ động sang tự học chủ động;
- Tác động đến tình cảm, đem lại niềm tin, hứng thú học tập cho HS.

Trong đổi mới PPDH, GV và HS là những chủ thể có vai trò quyết định trực tiếp đến chất lượng dạy học cũng như sự thành công của việc đổi mới PPDH. Vì vậy, hiệu trưởng cần có các biện pháp quản lý thích hợp, phải đi tiên phong và phải hướng dẫn và cung cấp phương tiện, điều kiện cho giáo viên. Cụ thể là:

- + Quản lý kế hoạch, chương trình dạy học chi tiết, cụ thể với từng GV thông qua tổ bộ môn;
- + Quản lý việc soạn bài và chuẩn bị giờ lên lớp theo hướng dạy học tích cực, bao gồm: Xác định rõ đặc điểm học tập của HS từng khối lớp, từng thời điểm; chuẩn bị học liệu giảng dạy; viết kế hoạch bài giảng;
- + Quản lý giờ lên lớp của GV;
- + Quản lý việc GV kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS theo hướng đổi mới PPDH;
- + Quản lý công tác bồi dưỡng GV;
- + Quản lý cơ sở vật chất và thiết bị dạy học;
- + Quản lý hoạt động học tập của HS;
- + Đánh giá sát đúng trình độ, năng lực và sự phù hợp trong phương pháp dạy học của từng giáo viên trong trường ;
- + Biết cách tiếp nhận thông tin phản hồi sự đánh giá, nhận xét xây dựng của học sinh: Hiệu trưởng biết phát huy tất cả các biện pháp trên vào tổ chức hoạt động dạy học của GV thì việc dạy học theo hướng tích cực sẽ đạt kết quả cao hơn.

Bên cạnh đó, hiệu trưởng còn phải thể hiện rõ trách nhiệm của mình:

- + Phải phấn đấu làm người đi tiên phong về đổi mới PPDH (có thể tham gia dạy mẫu);
- + Kiên trì tổ chức hướng dẫn GV thực hiện đổi mới PPDH;
- + Chăm lo các điều kiện, phương tiện phục vụ giáo viên đổi mới PPDH;
- + Tổ chức hợp lý việc lấy ý kiến của GV và HS về chất lượng giảng dạy, giáo dục của từng giáo viên trong trường;
- + Đánh giá đúng trình độ, năng lực và sự phù hợp trong PPDH của từng GV trong trường, từ đó, kịp thời động viên, khen thưởng những GV thực hiện đổi mới PPDH mang lại hiệu quả.

Hiện nay, hiệu trưởng các trường phần lớn chỉ dừng lại ở chủ trương mà chưa có những biện pháp cụ thể để tác động, liên kết giữa GV và HS. Do đó, trong đổi mới PPDH cần quan tâm tới vấn đề quản lý việc đổi mới PPDH của hiệu trưởng. Mỗi hiệu trưởng cần xác định đúng vai trò của mình và áp dụng các biện pháp phù hợp để thực hiện có hiệu quả chủ trương đổi mới PPDH hiện nay. Muốn quản lý được việc đổi mới PPDH, trước hết hiệu trưởng phải hiểu sâu, nắm được những kiến thức, nghiệp vụ sư phạm, kĩ thuật khi triển khai dạy học tích cực để hướng dẫn cho GV và tạo điều kiện cho họ có những thay đổi phù hợp, đáp ứng công cuộc đổi mới dạy học và giáo dục hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Luật Giáo dục*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2005.
2. «*Dạy học tích cực trong trường THCS*», Tài liệu VVOB bồi dưỡng cho hiệu trưởng THCS (Nguyễn Thành Vinh, Phó Đức Hòa, Nguyễn Thị Thu Hà, Lê Thị Mai Phương), Hà Nội, 2010.
3. Nguyễn Xuân Khoái, *Dạy và học tích cực*, <http://thpt-longthoi-tphcm.edu.vn/thptlt/>
4. *Hiểu đúng về dạy- học tích cực*, <http://baigiang.violet.vn>
5. *Những vấn đề chung về phương pháp dạy học phát huy tích cực của HS*, Tài liệu bồi dưỡng GV thay sách giáo khoa, Hà Nội 7/ 2004.

SUMMARY

The innovation of teaching methods should take into consideration the management of the same by principals. Each and every principal should identify properly his or her role and take measures as deemed appropriate for effective delivery of current principles of renovating teaching methods.